

Ordlista för biodlare

Version 3 - 2017

A

Alarmferomon

I första hand ett feromon (doftämne) som utsöndras av biet vid ett stick för att markera stickstället för andra bin. Alarmferomon används som hjälp i binas försvarssystem. Totala antalet feromoner (inte bara alarmferomoner) är många.

Allel

Allel, eller genvariant, är en av flera alternativa versioner av en gen eller annan nukleotidsekvens. Alleler är varianter av ärftliga anlag. Olika gener påverkar inre och yttre kännetecken som t ex hårlängd och vingmönster. I en population bär individerna på olika alleler för en viss genplats, locus, vilket ger dem olika egenskaper. Populationens sammanlagda allelsammansättning kallas för dess genpool.

Ambi

Arbetsbi med uppgift att mata larver.

Amerikansk yngelröta

*Den farligaste av de smittsamma bakteriesjukdomarna i ett bisamhälle. Den orsakas av en sporbildande bakterie (*Paenibacillus larvae*) som de unga larverna får i sig som sporer med födan. Konsistensen på döda larver är slapp, seg och efterhand tråddragande om en tändsticka sticks ned i cellen, rörs om och sakta tas ut. Lukten uppfattas som obehaglig av de flesta, liknande surt lim. All bekämpning skall ske under tillsyn av bitillsynsman.*

Aminosyra

Grundenheten i proteinerna, en levande varelses viktigaste beståndsdelar. Flercelliga organismer använder 20 olika aminosyror. Flera av dem måste intas med födan. De andra tillverkas i kroppen.

Amöbasjuka

*Sjukdom orsakad av parasiten *Malpighamoeba mellifica*, som angriper de malpighiska kärlen, binas njurkanaler. Den är inte så vanlig. Liknar nosemasjukan och hanteras likartat. Sprids till andra bin via avföringen.*

Anmälningsplikt

- 1. Bisamhällens uppställningsplats skall anmälas till länsstyrelsen minst vart tredje år. Blankett kan laddas ner från Jordbruksverkets hemsida - jordbruksverket.se→Djur→Bin och humlor→Regler för biodling.*
- 2. Om man misstänker att bina har amerikansk yngelröta skall bitillsynsman tillkallas. Detsamma gäller varroakvalster om dessa inte tidigare upptäckts i ens bisamhällen.*

Antibiotika

Läkemedel som används för att behandla infektioner som orsakats av bakterier. Antibiotika är inte tillåtet att använda i bisamhällen i Sverige.

Antioxidant

Ett ämne som motverkar oxidation av andra ämnen. Oxidationer orsakar skador i viktiga funktioner och förkortar livet.

Apiguard

Varunamnet på ett bekämpningsmedel mot varroakvalster som innehållande tymol.

Apistan

Varunamnet på ett bekämpningsmedel mot varroakvalster som innehåller en syntetisk pyretroid, tau-fluvalinat. Vid fleråring och framför allt felaktig användning utvecklas resistens mot pyretroiden hos varroakvalstret. Rester av pyretroiden kan återfinnas i vax, framför allt vid felaktig användning.

Apiterapi

Ett behandlingskoncept där man använder binas olika produkter för att uppnå positiva hälsoeffekter.

Arbetsbi

Största andelen av bina i ett bisamhälle är arbetsbin. De andra är drottning, oftast bara en, samt drönare. De är från några hundra till några tusen i ett bisamhälle under flygsäsongen. Arbetsbina varierar i ett normalt bisamhälle från ca 15000 till mer än 50000. De är honor precis som drottningar, men föds upp i mindre celler, får mindre med mat och en annan sammansättning på maten. De är inte helt utvecklade honor. De sköter om städning, amning av yngel, insamling av pollen, nektar (honung), vatten och hartser (bikitt, propolis), samt försvarar bisamhället.

Arvsmassa

Genom. Beteckningen på en organisms ärftliga information kodad i DNA, dvs den fullständiga DNA-sekvensen i en uppsättning av organismens olika kromosomer.

Avläggare

Ett nystartat litet bisamhälle som biodlaren har gjort. Det finns flera olika sätt att göra avläggare på. Det skall finnas en tillräckligt stor mängd bin för att dessa skall kunna utvecklas till ett övervintringsdugligt bisamhälle innan vintern. Det skall också ha en bidrottning, parad eller oparad, eller en drottningcell eller arbetaryngel som bina kan göra en drottning av.

Avståndsstift

Cirka 1 cm långa stift fastsatta i ramarna till hjälp att hålla ett önskat avstånd mellan dessa så att en bigång upprätthålls.

Avtäckning

Borttagning innan slungning av de vaxlock som täcker cellerna i vaxkakan som är fyllda med honung.

Avtäckningsvax

Beteckning på det vax som blir resultatet efter att man täckt av vaxkakorna för att utvinna honungen i honungsslungaren.

B

Bakkropp

Den bakre delen av insektens tre kroppsdelar, huvud, mellankropp och bakkropp.

Befruktning

Den process då två könsceller, spermie och äggcell, förenas för att bilda en ny individ av arten.

Bekämpningskoncept

Olika åtgärder som tillsammans bildar ett åtgärdsprogram för att minska angrepp och motverka utveckling och spridning av parasiter och sjukdomar.

Bekämpningsmedel

Kemikalie, syntetisk eller naturligt förekommande, som är avsedd att döda, förhindra framväxt eller reglera tillväxt av skadliga organismer.

Bekämpningsplikt (av varroakvalster)

Plikt som råder i Sverige. Varje biodlare är skyldig att utföra åtgärder för att begränsa varroapopulationen.

Biavel

Förädlingsverksamhet i avsikt att utveckla bistammar med speciellt önskade egenskaper.

Biblåsare

Apparat som blåser ut bina ur en låda genom att blåsa in luft mellan ramarna i en kantställd låda.

Biborste

Borste med lätta och mjuka borst som används att borsta bort bin från ramar, t ex då man skördar honungsramar.

Bibröd

Pollen som är lagras i cellerna och konserverats genom mjölksyrajäsning.

Bidans

Rörelsemönster hos bin i en kupa för att bli överföra information om riktningen, avståndet till och lönsamheten hos en nektarkälla.

Bidrag

Förekomst av tillräckligt riklig och sockerhaltig växtsaftavsöndring (nektar) i blommor som gör att bina ihärdigt besöker dessa växters blommor.

Bigård

Plats där en eller flera bikupor är uppställda.

Bigift

Gemensamt namn på den komplexa vätska som bildas i det unga biets giftblåsa då det börja äta pollen. Giften består av ett antal ämnen där melittin, histamin och apamin är de viktigaste. Ämnena består kemiskt av stora molekyler och är allergener, dvs kan framkalla allergi hos känsliga personer.

Bigiftsallergi

Allergisk reaktion på bistick. Det betyder att reaktionen sker, förutom runt själva sticket, också på andra platser i eller på kroppen. En kraftig reaktion endast vid själva sticket brukar kallas överkänslighet. Kroppen kan reagera olika vid olika tillfällen beroende på olika omständigheter. Så snart man ser att en allergisk reaktion är på gång, eller man är osäker på om en reaktion är allergisk ska man genast kontakta läkare.

Bigång

Utrymme i binas bostad mellan 6 och 10 mm som bina ofta inte tätar eller bygger igen utan använder för kommunikationspassager. Mindre än 6 mm tätas ofta med propolis, biktitt. Mer än 10 mm bebyggs ofta med vaxbygge. Detta utnyttjas till att ha ramor med sådant avstånd mellan sig, liksom avståndet till kupväggen, så att ramarna inte byggs fast vid väggen eller varandra utan vid behov lätt kan lyftas upp. Då man begränsar ramarna med kanter av trälistor underlättas att bigången erhålls och behålls.

Bihandske

Någon typ av handske som kan användas vid arbete med bin för att undvika bistick på händerna. Materialet i handskarna varierar. Det kan vara, plast, gummi, vaxat tyg, skinn eller läder.

Bihatt

Hatt som används tillsammans med en slöja, lös eller fastsydd, som används vid arbete med bin. Hatten håller ut slöjan från ansiktet och nacken och skyddar mot bistick.

Bihusesyn

Av SBR framtagna riktlinjer till biodlarnas hjälp för hantering av honung och övriga biprodukter. Bihusesynen följer lagar och förordningar.

Bikupa

Bibostad som biodlaren har försett bina med. Den kan vara gjord på många olika sätt. I äldre tider var halmkupor i vilka bina fritt byggde sitt eget kakverk vanligt. Idag är rektangulära lådor det som mest används. I dessa används mest träramar som omger de enskilda vaxkakorna. Ofta används 10 st i varje låda. Då bina blir fler allteftersom säsongen framskrider sätter man på fler lådor för att ge bina mer utrymme. Underst finns en botten med en öppning, fluster. Överst närmast ramarna en täckning som kan se olika ut, sedan ett tak.

Bilus

Vinglös fluga som kan leva i ett bisamhälle. De sitter ofta på bin och snyltar mat från ambin, ofta på drottningen i närheten av munnen. De förökar sig i täckningen till honung. Vanligtvis gör de ingen eller ringa skada. Ibland kan drottningen ha många på sig.

Biodlingsteknik

Skötselarbetets olika moment i biodlingen. Bin kan skötas på olika sätt. Olika varianter i olika moment passar ihop i olika skötselsystem, där systemen, fastän olika, fungerar bra för bin och biodlare. Till exempel kan ramen ha olika storlek, kupan rymma olika antal ramar, etc.

Bipaviljong

Hus eller vagn i vilken bikupor placeras med öppning ut i det fria. Det finns fördelar som bättre förutsättningar för lyckad övervintring, bra vårutveckling, arbete kan ske vid mindre bra väderlek och förvaringsplats. Det finns också nackdelar som extra kostnader och sämre ljus vid arbetet.

Bisjukdom

Sjukdom som kan förekomma bland bin. En bisjukdom kan orsakas av bakterier, virus eller svampar. Parasiter kan sprida sjukdomar, t ex olika kvalster (spindeldjur). Andra insekter kan parasitera eller orsaka andra besvär hos bin.

Bislöja

Tygstycke av nätkaraktär, som är fäst vid en bihatt. Maskorna är tillräckligt små så att bin inte kan ta sig igenom. Den skyddar mot bisticke.

Bistyrka, bitäthet

Mängden bin i ett bisamhälle. I ett normalt bisamhälle kan bityrkan variera mellan 15000 och mer än 50000 bin på sommaren.

Bitillsynsman

Av Länsstyrelsen tillsatt person med uppgift att vara ansvarig för översynen av biodlingsverksamheten inom ett bestämt område. En bitillsynsman är särskilt utbildad inom området bisjukdomar.

Bitömmare

Skiva eller dylikt, försedd med öppningar som kan vara utformade på olika sätt. Avsikten är att bina skall gå igenom dessa öppningar och att de sedan inte ska kunna gå tillbaka. Bitömmare används då man vill tömma en låda på bin för att kunna "skatta" honungsramar och utvinna honungen.

Bivax

En blandning av uppemot 300 olika ämnen, som bina producerar som färglösa fjäll med hjälp av sina vaxkörtlar på bakkroppens undersida. Bivaxet används av bina till att bygga kakor. Vaxkakorna som byggs är uppbyggda av hexagoner, sexkanter. Det ger ett välutnyttjat utrymme och styrka åt konstruktionen. Bivax används till ljus, kosmetika, hudvård och behandling av t ex läder, tyg och möbler.

Biväxter

Blommor som under längre eller kortare period producerar nektar och/eller pollen som bin gärna samlar in ifrån.

Biår

Det börjar på hösten med invintringen av bina. Vintervilan följer då bina för det mesta håller sig mycket stilla inne i kupan. Vårrensningen, då bina gör sig av med vinterns samlade avföring, markerar vårens inträde. Under sommaren samlar bina in matförråd och under hösten förbereds vinterns ankomst och biåret är slutet.

Biätare

*Färggrann fågelart som specialiserat sig på bin som föda. Dess latinska namn: *Merops apiaster*. Den förekommer närmast i södra Europa men har häckat enstaka gånger i Sverige.*

Bottenrengöring

Vårarbetet inleds ofta med att bikupans botten tillfälligt tas bort och rengörs från vinterns nedfall, mest döda bin och vaxpartiklar.

Broder Adam

Som ung pojke kom Karl Kehrle från södra Tyskland till St Marys benediktinerkloster i Buckfastleigh i sydvästra England. Där blev han munk och ganska snart ansvarig för klostrets bigård. Han arbetade med förädlingsarbeten mellan ett tidigt korsningsbi (det engelska mörka biet och det norditalienska liguriska biet) och olika bistammar som han provade i sina bigårdar. Det bi han avlade fram kom att kallas buckfastbi och har blivit mycket uppskattat i många länder.

C

Cell

Vaxkakan som bina bygger består av små sexkantiga cylindrar, celler. Det finns tre typer av celler, drottningceller (som inte är sexkantiga utan runda), drönceller och arbetsbiceller. Drottningcellerna är störst och sticker ut lite från kakan med öppningen nedåt. Dröncellerna är större än arbetsbicellerna. Storleksförhållanden mellan drottningcell, dröncell och arbetsbicell är ca 5:4:3 i genomsnitt om bina får bestämma själva. Om bina bygger själva blir cellstorleken minst för arbetsbiceller längst ner, närmast flustret och störst där honungen lagras. Dröncell- och arbetsbiceller används till att föda upp yngel i, men också att lagra honung och pollen i.

D

Dansspråk

Binas förmåga att med olika rörelsemönster förmedla information i ett bisamhälle.

Demokupa

En specialkupa där en eller flera väggar är av glas eller plexiglas och öppningsbara, vilket möjliggör observationer och studier av bisamhället

Diploid

Dubbel kromosomuppsättning hos en levande varelse.

Dragbi

Arbetsbi som har till uppgift att samla in nektar, pollen, vatten och växthartser (propolis).

Dragområde

Beteckning på område inom vilket bin från ett samhälle uppsöker växter för nektarsök, vanligen 1,5-2 km från samhället. Området kan dock sträcka sig ännu längre bort.

Dragväxt

Växt som bina gärna besöker under nektarinsamlandet.

Dragperiod

Tidsperiod under vilken det finns förhållandevis gott om blommande dragväxter.

Drottning

En av bisamhällets tre individformer. Vanligen finns det endast en drottning i varje bisamhälle.

Drottningcell

En lillfingerstor, droppformig, nedåtriktad yngelcell som innehåller en blivande drottning.

Drottningbur

Behållare, där drottningen, ofta tillsammans med ett antal följebin, kan transporteras och överföras från ett samhälle till ett annat.

Drottningens sädesblåsa

Behållare i drottningens bakkropp där drönarnas spermier förvaras. Kallas också spermateca. Varje gång ett ägg läggs som ska bli ett arbetsbi eller en drottning får det drönarsäd från sädesblåsan för att befrukta ägget. Obefruktade ägg utvecklas till drönare.

Drottningferomon

Doftämne som drottningen utsöndrar. De har stor betydelse för bisamhällets funktion.

Drottningfodersaft

Ett sekret från fodersäfts- och överkäskörtlarna som drottninglarven matas med fram till dess drottningcellen täcks med ett vaxlock. Drottninggelé eller Royal Jelly är andra namn på den utspädda fodersaften. Arbetsbilarver matas på samma sätt men endast några dagar, sedan spås fodersaften ut med honung.

Drottningmärkning

Märkning av samhällets drottning med en färgprick för att lättare kunna upptäcka henne bland samhällets bin.

Drottningodling

Kontrollerad framställning av drottningar. Ett bisamhälle prepareras för att lättare mata upp ett flertal drottningceller i vilka biodlaren överfört högst ett dygn gamla arbetsbilarver.

Drönare

En av de tre biformerna i ett bisamhälle. Drönaren utvecklas ur obefruktat ägg. Främsta uppgiften är att befrukta ungdrottningar. I befruktningsögonblicket dör drönaren då befruktningsorganet fastnar i drottningen och slits loss.

Drönarram

En ram som innehåller främst drönarceller. Dessa är något större än arbetarbiceller. Drottningodlare kan förse ett bisamhälle med en drönarram för att öka mängden önskvärda drönare för parning med ungdrottningar. Drönarramar kan också användas i varroabekämpningssyfte då varroakvalster har större benägenhet att parasitera drönaryngel än arbetaryngel. I detta syfte avlägsnas drönaryngel och förstörs innan de färdiga drönarna kryper ut. Om bisamhället inte har så mycket drönarbygge gör de gärna sådant då man ger dem en tom ram, dvs utan en vaxmellanvägg med förpräglad mönster för cellerna som bina kan bygga vidare på.

Drönarsamlingsplats

Speciell samlingsplats i luften dit drönare brukar samlas i väntan på att en oparad drottning ska komma flygande.

Drönarslakt

Företeelse på sensommaren/hösten då drönarna jagas ut ur samhället. Ett bisamhälle innehåller vanligen inga drönare under vintern.

Dysenteri, utsot

Nedsmutsning av kupans inre med binas avföring, oftast innan de kommer ut på vårens rensningsflykt.

E

Entomologi

Läran om insekter.

Enzym

Ämne som kan katalysera (påskynda utan att själv förbrukas) kemiska reaktioner i levande organismer.

F

Fasettöga

På huvudet har biet två fasettögon, som används för fjärrseende, samt för orientering då biet flyger (i förhållande till solen). Varje öga består av 3000 till 5000 hexagonala linser. Ögonen uppfattar inte former klart men däremot färger. Binas ögon registrerar ultraviolett ljus. Bin känner också igen färgerna blå, gul, vit och svart. De ser inte rött, utan uppfattar detta som svart.

Felflygning

Binas inflygning till annat bisamhälle än modersamhället.

Fenotyp

Utformningen av en individ som följd av samspel mellan arv och miljö.

Feromon

Doftämne/kemisk signalsubstans med komplex sammansättning. Produceras i olika körtlar hos alla bisamhällets individer. Feromonerna är många till antalet och påverkar bisamhällets verksamheter. De viktigaste feromonerna utsöndras av drottningen.

Fettkropp

Energi- och råvarureserv i binas bakkropp som mest innehåller aminosyror. Betydelsefull för biets funktioner och påverkar bl a dess livslängd. Fettkroppen "laddas" inför vintervilan genom att äta proteiner (pollen).

Finsil

Den undre delen av en sammansatt sil som användes vid silning av den skattade honungen. Den övre silen kallas grovsil. Finsilen har vanligtvis 40-50 maskor per tum, medan grovsilen 20-30 maskor per tum.

Fluster

Ingång till bikupan, ofta utefter bottenplattans ena sida.

Fluvalinat

En kemisk substans tillhörande pyretroiderna, besläktad med ett ämne i prästkragar, pyretrum. Fluvalinat används för att bekämpa varroakvalster.

Flygavstånd

Så kallas ofta avståndet mellan kupan och de nektarproducerande växter som bina besöker. Avståndet brukar ofta uppgå till ca 2 km. 3 km är inte för stort avstånd. Ibland ännu större om attraktiva nektarkällor finns längre bort.

Fläktbi

Arbetsbi med uppgift att genom att fläkta med vingarna åstadkomma luftcirkulation i bisamhället. På så sätt sänks vattenhalten i nektar.

Foderballong

Behållare med sockerlösning som placeras ovanpå ramarna vid fodring inför vintern.

Foderbrist

Tillstånd, t ex på senvintern/våren, då bina gjort slut eller nästan slut på sitt vinterfoder och samhället behöver stödfodras. Foderbrist kan också uppkomma senare på säsongen om tillgången på mat är dålig, t ex pga långvarigt kallt och regnigt väder.

Foderdeg

Blandning av finfördelat socker och sockerlösning så man får en smidig sockerdeg. Det går också att blanda florsocker och ljus sirap eller florsocker och honung. Foderdeg används i drottningförsändningsburar, i parningskassetter vid drottningodling och till stödfodring.

Foderlösning

Sockerlösning som kan ges till ett bisamhälle så att det har tillräckligt att leva på till våren/försommaren. Sockerlösning kan också ges på våren för att stimulera till ökad äggläggning. Det kan också ges som stödfodring.

Fältbi

Arbetsbi som har till uppgift att samla in nektar, pollen, vatten och växthartser från områdets växter. Se Dragbi.

Försändelsebur

En bur stor ungefär som en tändsticksask med lufthål för transport av drottning (samt 5-10 följevbin) och lite foderdeg. Se även Drottningförsändningsbur.

Förädling

Systematiskt och kontinuerligt avelsarbete över flera generationer.

G

Gadd

Biets hullingförsedda försvarsorgan som används för att sticka inkräktare och spruta in gift.

Gaddlösa bin

Biarter vars gadd är tillbakabildad. Dessa bin försvarar sig ofta genom att bita. De lever i tropiska trakter i Asien, Afrika och Sydamerika. De kan ge mindre mängder honung som dock uppskattas högt av lokalbefolkningen.

Ganglion

Nervknut som binder samman de två nervsträngarna i biets nervsystem.

Gen

En enhet för information om ärftliga egenskaper som ärvs till avkomman. Det är en kortare eller längre sekvens av DNA-molekylen.

Genotyp

Beteckning på sammansättningen av en individs totala mängd gener.

Grovsil

Den övre delen av en sammansatt sil som användes vid silning av den skattade honungen. Den undre silen kallas finsil. Grovsilen har vanligtvis 20-30 maskor per tum, medan finsilen 40-50 maskor per tum.

H

Halmkupa

Äldre form av bikupa bestående av en konformad konstruktion av halm där bina bygger sina vaxkakor fritt. Till stöd för vaxbygget sticks några pinnar rakt igenom halmkupans överdel.

Hembigård

Beteckning på den bigård som ligger i anslutning till den egna bostaden.

Heterosis

Effekt som ofta uppstår när man korsar genetiskt obesläktade bistammar eller raser med varandra. Egenskaper brukar förstärkas och vitaliteten ökar.

Homozygot

Betecknar individer som har två likadana genvarianter, alleler, på samma plats, locus, i båda av de två kromosomer som följs åt parvis.

Honung

Växtsaft som samlats in av bin, främst från blommors nektarier, men även sockerdroppar efter bladlöss på barr- eller lövträd. Den insamlade växtsaften tillsätts enzymer och mjölksyrabakterier av bina och vattenhalten sänks genom att bina fläktar ut fuktig luft ur kupan. I processen ingår flytt av nektaren/honungen mellan olika celler. När vattenhalten sänkts till ca 20 % är den mogen.

Honungssil

Sil som används för att sila honung. Den finns oftast i två varianter, grovsil och finsil. Silen består av ett nät av rostfritt stål eller nylon. Grovsilen har 20-30 maskor per tum. Finsilen 40-50.

Honungsskörd

Den sammanlagda mängden av den skördade honungen.

Honungsslunga

Ett runt kärl med en roterande insats i vilken man placerar ett antal ramar fyllda med honung. Innan man placerar ramarna i slungan tas vaxtäckningen över honungscellerna bort, t ex med en speciellt utformad gaffel. Insatsen fås att rotera med vev eller en elektrisk motor. Då slungas honungen ut ur vaxkakorna.

Hämolympfa

Beteckning på binas blod/lymfvätska.

Hösfodring

Tillsättning av foder till bisamhället, ofta sockerlösning, för att komplettera den honung som finns i kupan efter sluskskattningen av honung, så att bina skall överleva vintern.

I

Indikatorväxt

Växter som är karakteristiska för och blommar under vissa årstider.

Insekt

En klass inom leddjuren. Den artrikaste djurgruppen bland landdjuren.

Insektspollinering

Växters pollinering med hjälp av besökande insekter.

Invintra

Förbereda bisamhället inför vintern bl a genom att minska antalet lådor och kompletteringsfodra, ofta med sockerlösning. Den resulterande fodermängden skall sedan bisamhället leva av under vintern och en del av våren.

J

Jungfrufödelse

Detsamma som partenogenes, det vill säga produktion av avkomma ur obefruktade ägg. Hos bina kommer drönarna från obefruktade ägg.

K

Kakgata

Beteckning på utrymmet mellan två ramar i en låda.

Kakknekt

Låda för (honungs-)vaxkakor som enkelt kan stängas så att inte bina får tillträde.

Kitin

En seg aminopolysackarid som ingår med bl a många proteiner i många ryggradslösa djurs skal, bl a biets. Tidigare har det ansetts vara kitinet som gör många insekters hudskelett ("skal") hårt. Idag har denna syn modifierats; hårdheten erhåller hudskelettet av sklerotin, ett protein. Kitinet spelar dock en viktig roll för att binda ihop sklerotinet och göra hudskelettet segt.

Kittvax (propolis)

Ett antibiotiskt vaxartat av olika hartser sammansatt ämne som bina samlar in från bl a barrträdens kåda och lövträdens bladknoppar.

Kristallisering

Bildning av små kristaller i en mättad sockerlösning, t ex honung. Antalet kristaller som kristalleringen startar med har betydelse för honungens slutliga konsistens. Ett överskott av den enkla sockersockerarten glukos i förhållande till andra sockerarter i lösningen befördar snabb kristallisering. Den mest optimala temperaturen för kristallisering är ca 15°C.

Kromosom

En lång DNA-molekyl som består av två spiralformade molekyllängdjer som hålls ihop av "tvärstag". Tvärstaget består av ett s k baspar, dvs två baser som var för sig hör ihop med den ena spiralkedjan. Det finns 4 olika baser som kan bilda baspar på olika sätt. Uppbyggnaden och variationen på dessa blir ett recept på hur aminosyror och proteiner skall byggas, ett "livets språk". Kromosomerna fungerar normalt parvis där den ena kommer från den ena föräldern och den andra från den andra föräldern. Biet har 16 kromosompar, totalt 32 kromosomer. Drönaren har bara en uppsättning kromosomer i könscellerna därför att han bara har en förälder, dvs totalt 16 kromosomer där.

Kubitalindex

Kvoten mellan längderna av två utvalda ribbor i bivingarna. Används som yttre kännetecken för rasbestämning.

Kupkniv

Ett knivliknande hjälpredskap som används för att bl a lossa och hjälpa till att lyfta olika detaljer i bikupan då man undersöker bisamhället.

L

Leddjur

En stam inom djurriket som omfattar varierande djurgrupper, insekter, spindeldjur, mångfotingar och kräftdjur. Leddjuren delar det gemensamma, grundläggande draget att kroppen, och benen, är ledade. Dessa leders funktion möjliggörs genom att leddjuren har ett så kallat exoskelett av bl a kitin, ett yttre förhårdnat "hudskal" som inte bara tjänar som skydd, utan också utgör fäste för musklerna.

M

Majsjuka

Allmän benämning på en företeelse på våren då man kan iaktta flygoförmögna bin på flustret och mycket avföring från bina på kupan.

Malphigiska kärl

Organ som fungerar som biets njurar.

Metamorfos

Benämning på biets omvandling under utvecklingen från ägg, larv och puppa till färdig insekt.

Mikrosporidie

Encellig organism med förmåga att bilda sporer, som är organismens vilostadie. Ett exempel är Nosema apis.

Mjöd

Honungsvin. En alkoholhaltig dryck som får sin alkoholhalt genom jäsning av honung.

Muskydd

Ett muskydd kan t ex vara ett galler att förhindra att mössen tränger in i kupan vintertid.

Myrsyra

Organisk syra som kan användas vid bekämpning av varroakvalster.

N

Nedfall

Allmän benämning på partiklar, bin och bidelar, vax, döda insekter, kvalster mm som faller ner ur ett bisamhälle. Kan samlas in för vidare studier.

Nektar

Sockerhaltig lösning i blommornas kalkar som bina samlar in. Med hjälp av enzymer och mjölksyrabakterier omvandlas nektar till honung.

Nätbotten

Nätförsedd botten som möjliggör ventilation i bisamhället underifrån.

Nödcell

Drottningcell, cell med larv som utvecklas till drottning. Ett bisamhälle som av någon anledning blir utan drottning matar upp späda arbetsbilarver till drottningar genom att omforma celler som dessa arbetsbilarver ligger i till drottningceller. Sådana drottningceller kallas ibland nödceller.

Nöddrottning

Drottning som föds ur en sk nödcell kallas ibland nöddrottning. Se Nödcell.

O

Observationskupa

Mindre bikupa med en eller ett fåtal ramar där en eller flera väggar är av glas eller plexiglas, vilket möjliggör observationer och studier av bina.

Orienteringsflygning

Ungbinas första flygningar för att bli lära sig hitta tillbaka till kupan.

Oxalsyra

Organisk syra som kan användas i bekämpning av varroakvalster.

P

Paketbin

Bin (ofta 1- 2 kg) i en ventilationsförsedd låda med drottningen i en drottningbur nedhängd bland bina. Avsikten är att vid försäljning lättare kunna transportera en större mängd bin i småsamhällen med ramar.

Parningsflykt

En eller flera flygningar som en ungdrottning gör tidigt i sitt liv då hon parar sig med 10-40 av områdets drönare.

Patogen

Sjukdomsalstrare

Paviljong

Se Bipaviljong.

Pollendeg

En degliknande massa som tillverkas av pollen blandat med t ex honung och florsocker. Ges ovanpå ramarna nära yngelklotet för att stimulera yngelsättningen t ex på våren eller vid tillfällen då pollentillgången är låg.

Pollinering

Överföring av en blommas pollen (från ståndarknapparna) till pistillens märke. Vid korspollinering överförs pollenet till en annan blommas märke.

Propolis

Se kittvax

Protein

Allt viktigt i levande varelser är uppbyggt kring proteiner. De består av en eller flera långa kedjor av 20 olika aminosyror. En del av dessa måste intas med födan. De andra tillverkas av kroppen. Tillverkningen av aminosyror och proteiner styrs av generna i kromosomerna. Man vet inte hur många olika slags proteiner det finns totalt, men det är miljontals.

Puppa

Det näst sista av insektens utvecklingsstadier som föregår kläckningen av den färdiga insekten.

Putsbi

En av det nyfödda arbetsbiets första arbetsuppgifter är att putsa cellerna innan drottningen lägger ägg i dem.

R

Ram

En rektangulär eller kvadratisk träram som avgränsar vaxkakan med cellbygget. Bina kan bygga kakan själv. Men vanligast är att man drar trådar genom motstående lister på vilka en tunn vaxskiva fastsättes som har förpräglade anvisningar för arbetsbiceller som start för vaxutbyggnaden.

Refraktometer

Instrument för mätning av vattenhalten i honung.

Rensningsflygning

Binas första flygning för året från kupan då de lämnar sin avföring som ansamlats i tarmen under vintern.

Resistens

Motståndskraft mot någonting destruktivt. Det kan t ex vara bins motståndskraft mot en eller flera sjukdomar. Det kan också vara en sjukdomsaltrares motståndskraft mot kemisk bekämpning.

Ringlarv

Beteckning på ett larvstadium där larven ligger böjd runt sidorna på cellens botten.

Rökpust

Cylindrisk behållare för förbränning av torrt material. Röken kan genom en bälgkonstruktion blåsas in i bikupan för att lugna bina.

Röveri

Bin som tränger sig in i en annan kupa och stjälar honung.

S

Sammanslagning

Förening av två eller flera, ofta svaga, bisamhällen. Det görs ofta genom att ta bort tak och täckning på det ena samhället, lägga på ett tidningspapper, sticka några hål samt sätta på lådan/lådorna från ett annat bisamhälle. Lämpligen görs det sedan bina slutat flyga på kvällen.

Skattlåda

En låda med ramar i ett bisamhälle avsedd för bina att samla honung i.

Skattning

Skörd av honungsramar från bisamhället.

SLU

Förkortning för Sveriges Lantbruksuniversitet.

Slunga

Se Honungsslunga.

Socketlösning

Lösning av socker i vatten som tillsätts samhället som vinterfoder efter slutskattning, eller som stödfodring vid andra tider på året då bisamhället har dåligt med foder. Se även Foderlösning.

Solvaxsmältare

Anordning liknande drivbänk med fönster som ställs lite lutande vänd mot solen. Den är försedd med en svartmålad plåt på vilken vax och vaxkakor som skall smältas läggs. Nederkanten har höga kanter med en mittenöppning nedanför vilken den smälta vaxet samlas upp i ett lämpligt kärl.

Sorthonung

Honung som domineras kraftigt av nektar från en speciell växt.

Spejarbi

Bi från en svärm som letar efter en ny bostad. Flera spejarbin letar på olika håll. Det spejarbi som dansar intensivast får med sig resten av bina till sin plats.

Spärrgaller

Plast- eller metallgaller med öppningar som enbart tillåter passage av arbetsbin. Placeras mellan lådor avsedda för drottningens äggläggning och lådor avsedda för honung.

Stilla drottningbyte

Bina byter drottning själva utan att svärma. En ny drottning föds upp, paras och börjar lägga ägg, ibland samtidigt som modern en tid finns kvar i bisamhället.

Städbi

Se Putsbi.

Svärmfångstkupa

Kupa försedd med ramar men utan bin, avsedd att locka till sig spejarbin från bisvärm och vara så attraktiv att svärmen väljer att flyga in i den. Man får använda svärmfångstkupor under perioden 15 maj-31 juli, om man har anmält detta till bitillsynsmannen.

Svärmintagningslåda

Speciellt utformad låda med lock, nät och spärrgaller att ta en svärm i från den plats där den satt sig tillfälligt. En halmkupa, pappkartong eller annan lämplig låda fungerar också bra till svärmintagning.

Svärmning

Binas naturliga sätt att föröka sig. Då bina inte kan sprida drottningferomon i tillräckligt stor mängd (pga av trängsel och/eller gammal drottning) i bisamhället och/eller många ungbin har överskott på fodersaft, kan bisamhället förbereda svärmning. Om vädret tillåter ger sig oftast svärmen av på morgonen omedelbart efter det att den första drottningcellen är täckt med ett vaxlock. Först ger sig bina iväg och samlar sig t ex på en lämplig gren i närheten. När svärmen är väl samlad och spejarbina tävlat i sina danser på svärmen ger sig bina iväg till den utvalda platsen.

T

Tappning

Honungen fylls på burk eller annan konsumentförpackning. Innan detta sker är oftast honningen beredd för att bli mjuk och finkristallin genom omrörning och ibland ympning.

Trågekupa

En bikupa som har plats för mer än 10 ramar, ofta 18, i bottenplanet, tråget. Skattlådor kan ställas ovanpå. Tråget är omgivet av ett ytterhus med isolering. Taket är ofta försett med gångjärn. Trågekupan ser nästan ut som ett litet hus. Trågekupor finns fortfarande kvar i mindre biodlingar. De används inte längre i större biodlingar.

Tvådrottningsamhälle

Samhälle med två drottningar som skiljs åt genom minst ett spärrgaller.

Täckbräddor/täckskiva

Bräddor eller skivor av trä eller plast som läggs närmast bina ovanpå bisamhället.

Täckta celler

Celler med honung eller förpuppat yngel (se täckt yngel) som bina har täckt med ett tunt lager vax som skydd.

Täckt yngel

Yngel i celler vilka täckts av bina med ett tunt vaxlager. Sedan larven täckts på detta sätt omvandlas den till puppa. Puppen omvandlas till färdig insekt. När biet utvecklats färdigt gnager det hål på täckvaxet och kryper ut ur cellen.

U

Ungbin

Arbetsbin som är upp till tio dagar gamla. Nyss utkrupna bin kallas ibland gråbin pga den ljusare färg dessa har direkt efter kläckningen.

Ungdrottning

Drottning som kläckts men ännu inte hunnit genomföra sin parningsflygning och börjat lägga ägg.

Uppstaplingskupa

Bikupa bestående av lösa lådor med ramar som staplas ovanpå varandra.

Utbigård

Bisamhällen som placeras i en bigård på annan plats än hembigården.

Utsot

Företeelse då bina förorenar kupans inre och yttre kupväggar med sin avföring.

V

Vaktbi

Arbetsbi som avdelats att hålla vakt vid flustret och hindra bin från andra samhällen, getingar, humlor och andra inkräktare att komma in i kupan.

Vandringskupa

Bikupa som under en dragperiod kan flyttas till en plats med bra tillgång på dragväxter.

Varroagaller

Gallerförsedd skiva att användas för att samla upp och studera nedfallet av varroakvalster.

Varroakvalster

Kvalster som livnär sig på bilarver och vuxna bin.

Vaxmellanvägg

Tunn skiva av vanligen valsat (eller gjutet) vax med förpräglad vaxmönster till hjälp för bina att bygga en färdig vaxkaka. Den fästs på metalltrådar i en biram.

Vinterbin

Beteckning på de arbetsbin som kläcks sent på sommaren och hösten och som överlever vintern. De utgör startpunkten för bisamhället på våren och ersätts av nya generationer arbetsbin under säsongens gång.

Vinterfoder

Det foder - honung kompletterat med sockerlösning - som är lagrat i de vaxkakor bina skall ha över vintern.

Vinterklot

Benämning på den samling bin som under vintern för värmehållningens skull dragit sig samman så att de yttersta bina sitter tätare som ett isoleringsskikt och skyddar de inre bina som alstrar värme åt hela biklotet.

Vise

Äldre beteckning på drottningen i ett bisamhälle.

Viselöshet

Ett bisamhälle som saknar drottning kallas viselöst.

Vågkupa

Bikupa placerat på en våg, vilket ger möjlighet att studera bisamhällets viktförändring under året.

Y

Ympning

Tillsats av finkornig honung, för att starta kärnbildning och kristallisation i en honungssats.

Yngel

Insectens utvecklingsstadier innan färdig insekt. Hos biet - ägg, larv, puppa.

Yngelklot

Det område i vaxkakorna där äggläggning, larvutveckling, förpuppning och kläckning till färdigt bi äger rum.

Yngelperiod

Med yngelperiod menas vanligen hos bina den tid det tar för ett ägg att utvecklas till färdigt bi. Drottningen ca 16 dagar, arbetsbiet ca 21 dagar och drönaren ca 24 dagar.

Yngelsjukdom

Beteckning på sjukdomar som kan angripa ett bisamhällets yngel.

Å

Ä

Ö

Öppet yngel

Yngelceller som ännu inte är täckta av ett tunt vaxlager.